

Montferland

D66

ALGEMENE BESCHOUWINGEN 2018

INLEIDING

Dit zijn de eerste algemene beschouwingen waarbij D66 deel uit maakt van de coalitie van de gemeente Montferland. En daar zijn we bijzonder trots op. Onze constructieve bijdrage de afgelopen jaren heeft er toe geleid dat we nu deel uit maken van een brede coalitie. En we zien onze bijdrage terug in het huidige coalitieprogramma. De punten die wij belangrijk vinden zien we terug in de ambities van deze coalitie en het college werkt er hard aan om deze ambities om te zetten naar concrete uitvoering. En we zien onze punten terug in de begroting en meerjarenbegroting. Onze inbreng in het coalitieprogramma richt zich op de volgende speerpunten:

- D66 gaat voor een **energieneutraal Montferland** in 2030. We zetten in op het opwekken van duurzame energie en werken toe naar een realistische opgave. Duurzame kansen worden gestimuleerd en we doen het samen met inwoners en particuliere investeerders. Door onze inzet zien we volop kansen en zien we ook dat het opgepakt wordt door de ambtelijke organisatie en zijn er financiële mogelijkheden in de begroting.
- D66 gaat voor **een groen en aantrekkelijke leefomgeving**. Biodiversiteit staat weer op de agenda van de gemeente Montferland en biedt kansen voor recreatie en toerisme in onze gemeente.
- D66 maakt werk van **bestuurlijke vernieuwing**. De eerste ideeën zijn opgepakt om inwoners, de organisatie en politiek weer nader tot elkaar te brengen, een noodzaak in deze veranderende samenleving. Dat werkt door in gehele organisatie en leidt tot een fundamentele wijziging in de manier van werken.
- D66 heeft oog voor **jongeren**. Een passend woningaanbod, kansen om te starten op de arbeidsmarkt of je eigen bedrijf te starten en voldoende mogelijkheden om je te kunnen ontwikkelen hoort daar bij.
- D66 ziet kansen in Duitsland. Dat vraagt kennis van de **Duitse taal** en vraagt kennis van de kansen en mogelijkheden over de grens. De arbeidsmarkt en scholingskansen houden niet op bij de grens.
- D66 gaat voor **een goede financiële huishouding**. We houden de reserves op orde en gebruiken reserves alleen voor het investeren in de toekomst en gebruiken de reserves niet om structurele tekorten mee op te vullen. De gemeente is geen eigenaar van grote risicovolle projecten, maar werkt samen met de markt.

PROGRAMMABEGROTING 2019

1. RELATIE INWONERS EN BESTUUR

D66 gelooft in de eigen kracht van inwoners. Bestuurlijke vernieuwing is het speerpunt van de coalitie en het college is voortvarend van start gegaan met een startnotitie. Er ligt een grote uitdaging voor zowel de raad, het college en het ambtelijk apparaat om hier werk van te maken en samen in op te trekken. Laten we niet blijven hangen in het zenden van informatie, maar laten we dat zo optimaal mogelijk doen. Durf hogerop te komen op de participatieladder en mensen, waar kan, mee te laten doen en zelfs meebeslissen. D66 volgt het traject van bestuurlijke vernieuwing nauwlettend.

Het college heeft de ambitie uitgesproken meer wijk- en kerngericht te gaan werken. Ook krijgt het gemeentelijk apparaat een andere rol als er meer initiatieven komen vanuit de samenleving, waarbij de gemeente dan een stimulerende en ondersteunende rol heeft. Dat vraagt een andere manier van werken voor de ambtenaar. Wij adviseren het college dan ook daarin te investeren vanuit het scholingsbudget, te beginnen met een goede training begrijpelijk schrijven (en dat is wat anders dan het lopende project 'begrijpelijke taal'). Uitgangspunt zou moeten zijn dat ieder stuk geschreven door een ambtenaar voor eenieder leesbaar, begrijpbaar en klantgericht dient te zijn. De ambtenaar verplaats zich in de klant, bepaalt het doel van de brief, e-mail of raadsvoorstel en kiest de passende indeling. Met een aansprekende schrijfstijl en correct taalgebruik.

De gemeente werkt steeds meer digitaal. D66 hoort dat inwoners ook behoefte aan persoonlijk contact hebben. Digitalisering mag niet tot vervreemding leiden, maar is onderdeel van goed contact. Ook moet er aandacht zijn voor digitale veiligheid.

In het coalitieprogramma staat de heroriëntatie op wijk- en dorpsraden op de agenda. De huidige wijk- en dorpsraden zijn nu niet democratisch gekozen, ze functioneren allemaal verschillend, maar ze vervullen echter wel een belangrijke taak. De gemeente gebruikt de wijk- en dorpsraden als kanaal om zaken voor te leggen aan de betreffende kern of wijk. Niet alle inwoners voelen zich verbonden met de wijk- en dorpsraden. Daardoor voelen veel inwoners zich niet gehoord of blijven ze verstoken van relevante informatie.

D66 hecht zeer veel waarde aan onafhankelijke journalistiek. Dat is in de gemeente Montferland voor verbetering vatbaar. We pleiten voor een brede discussie met alle lokale en regionale nieuwsaanbieders hoe de onafhankelijkheid gewaarborgd kan worden, zodat een kritische waakhond ons scherp kan houden en de inwoner een eerlijk verhaal krijgt te horen, waarbij hoor- en wederhoor gemeengoed is. We hebben de regionale en lokale nieuwsaanbieders ook nodig om onze inwoners te bereiken. We zijn blij dat de wethouder toegezegd heeft binnenkort met een communicatiebeleidsplan te komen.

Vragen aan het college

- Welke acties worden ondernomen om ambtenaren voor te bereiden op het klantgericht werken en een wijk- en kerngerichte aanpak?
- De heroriëntatie van wijk- en dorpsraden wordt meegenomen in het project bestuurlijke vernieuwing. Hoe garandeert het college in de huidige structuur dat inwoners betrokken zijn bij ontwikkelingen of bij besluitvorming? Neemt het college stappen zodat de huidige dienstverlening ten aanzien van de openingstijden van het gemeentehuis, het loket bij Gouden Handen en de mogelijkheid van het bezoeken van een ambtenaar past bij de huidige levenspatronen van inwoners?
- Kan de wethouder de toezegging doen dat in het communicatiebeleidsplan alle middelen, inclusief de lokale en regionale nieuwsaanbieders worden beschreven, die ingezet kunnen worden om inwoners te bereiken en goed te informeren over de ontwikkelingen in de gemeente?

2. RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

De omgevingswet zal veel veranderingen met zich mee brengen, maar zal zeker ook kansen bieden. Hier dient het college zich tijdig op voor te bereiden. D66 heeft zorgen over de aantasting van het landschap en de natuurwaarden. Tegelijkertijd vinden we dat economische ontwikkelingen mogelijk moeten zijn. Dit betekent extra aandacht voor landschappelijke inpassing.

Het vitaal houden van de woningvoorraad in onze gemeente zal een grote uitdaging worden in de komende tijd. Ook met het oog op de energietransitie zal er veel moeten gebeuren. De Bloemenbuurt in Didam is een goed voorbeeld van hoe we een wijk integraal kunnen opknappen, in samenwerking met Plavei, en tegelijkertijd werken aan een energieneutraal Montferland, door middel van meekoppelkansen. Wat betreft de uitbreiding van de woningvoorraad met 75 woningen geeft het college aan nog niet in beeld te hebben wat voor soort woningen er in welke kernen gebouwd worden. De onduidelijkheid hierover is zorgelijk.

In het programmadoel is te lezen dat we het belangrijk vinden om inwoners in staat te stellen langer zelfstandig thuis te wonen. Dit is wat D66 betreft een goede zaak. Een kanttekening is dat het faciliteren van langer thuis blijven wonen tegenstrijdig kan zijn met het bevorderen van doorstroming op de woningmarkt voor jongeren.

Vragen aan het college

- Wat doet het college eraan om voor voldoende doorstroming voor jongeren op de woningmarkt te zorgen?
- Wanneer komt er duidelijkheid over wat voor soort woningen er in welke kernen gebouwd gaan worden?
- Is het college voornemens om op korte termijn plannen te ontwikkelen om meer wijken integraal op te knappen, eventueel in samenwerking met Plavei en energieneutraal te maken naar voorbeeld van de Bloemenbuurt in Didam?
- Wat zijn de vorderingen met betrekking tot de voorbereidingen op de omgevingswet?
- Wat doet het college eraan om goede landschappelijke inpassing te garanderen bij nieuwe ontwikkelingen?

3. BEHEER LEEFOMGEVING

Onder dit programma ziet D66 veel positieve ontwikkelingen voor wat betreft duurzaamheid. Zo wordt er ingezet op meer groen tegen hittestress, waar mogelijk komen wadi's voor het bergen en infiltreren van regenwater en wordt er stevig ingezet op energiebesparing en duurzame energie. D66 doet een oproep aan dit college om deze inzet niet te beperken tot concrete projecten, maar ook mee te nemen in alle ontwikkelingen. Het zou een natuurlijk onderdeel van de overwegingen moeten zijn bij alles wat de gemeente doet in de openbare ruimte.

Ondanks de vele positieve aspecten is D66 ook kritisch op onderdelen. In gehele begroting wordt gesproken over het vertrouwen op de eigen kracht van mensen en zelfredzaamheid. In lijn daarmee past wat ons betreft de uitbreiding op de handhaving fysieke leefomgeving niet. D66 vindt het onbegrijpelijk dat het college dit heeft geconcludeerd naar aanleiding van het coalitieprogramma en het past ook niet in het overzicht uitwerking coalitieprogramma. We stellen de uitbreiding van de handhaving dan ook ter discussie.

D66 ziet dat er fors geïnvesteerd wordt in de openbare ruimte. Dat is een positieve ontwikkeling. Tegelijkertijd brengt dit enorme kosten met zich mee. Bijvoorbeeld wat betreft extra onderhoud aan zandwegen, de afsluiting van Pittelderstraat in Didam, de volledige aanpak van het centrum van Didam, het aanpassen van de rotonde Bievankweg in Didam en het aanleggen van extra

parkeerplaatsen bij het station. We zijn van mening dat er beter op de kosten gelet moet worden bij dergelijke grote projecten en vragen we ons af of we al deze investeringen nu moeten doen in relatie tot negatieve uitkomsten van de begroting en de verwachtingen voor de komende jaren.

D66 vindt het belangrijk dat ook alle sport- en welzijnsaccommodaties van Montferland energieneutraal zijn in 2030. Dit vraagt een flinke investering van verenigingen, maar brengt hun structurele energielasten omlaag. We zijn blij te lezen dat daarvoor een procesregisseur wordt aangesteld. D66 heeft de ambitie om alle sportaccommodaties binnen de gemeente Montferland in 2022 energieneutraal te laten zijn.

D66 ziet kansen om hiervoor budget beschikbaar stellen uit bijvoorbeeld de NUON- reserves. De gemeente kan hier voordeel behalen door een deel van de structurele subsidies weg te strepen, evenredig aan de verlaging van de energiekosten voor verenigingen.

D66 is blij te lezen dat er een onderzoek gedaan wordt naar de aanleg van snelfietspaden. D66 is echter van mening dat het onderzoek naar de aanleg van snelle fietspaden zo spoedig mogelijk moet worden gedaan, zodat ook binnen de termijn van deze coalitie nieuwe verbindingen gerealiseerd kunnen worden. Hiermee kan het overbelaste autoverkeer in de regio worden ontlast. Deze ambitie past ook bij de ambitie van de provincie Gelderland om te komen tot een breed netwerk van snelfietspaden.

Vragen aan het college

- Gaat het college de doelstelling van Montferland energieneutraal in 2030 halen? En is het budget en de uitbreiding van 1 fte voor duurzaamheid voldoende?
- Heeft de inzet van de huidige BOA's geleid tot meer orde en veiligheid?
- Wat doet het college eraan om investeringen in de openbare ruimte zo efficiënt mogelijk in te kopen en daarmee beter op de kosten te letten?
- Op welke wijze kan de gemeente verenigingen ondersteunen om versneld (2022) te beschikken over een energieneutrale accommodatie en welke investeringsmogelijkheden zijn er vanuit de gemeente mogelijk?

4. ECONOMIE EN TOERISME

Een van de meest opmerkelijke punten onder programma vier is de verhoging van de toeristenbelasting. De beoogde doelstelling is onduidelijk en het geeft een slecht signaal af voor de sector, waarbij er een disbalans is tussen het belasten van dagrecreatie en overnachtingen. Investeringen in de toeristische sector dragen bij aan de samenleving als geheel en mag niet alleen verhaald worden op de recreatiebedrijven die overnachtingen aanbieden. Immers andere bedrijven in de gemeente profiteren ook van het toerisme. Dat het college de toeristenbelasting wil verhogen op basis van het coalitieprogramma is des te merkwaardiger en kan alleen maar uitgelegd worden als het genereren van extra opbrengsten zonder een concreet plan en doel.

Goede routestructuren zijn bevorderlijk voor toerisme, maar ook voor een gezonde leefstijl van onze inwoners. Het upgraden van de MTB route is een goede zet. Het college geeft aan dat hier meerdere partijen bij betrokken zijn en er ook meerdere partijen voordelen van ondervinden. D66 vindt een evenredige verdeling van kosten dan ook niet meer dan logisch. Ook klompenpaden dragen bij aan goede routestructuren en we gaan uit van een spoedige realisatie van de twee nieuwe klompenpaden.

DocksNLD geeft ruimte aan economische ontwikkeling. D66 is wel van mening dat de Montferlandse economie meer is dan alleen transport en logistiek. In Montferland moet het ook goed ondernemen zijn als het gaat om technologische ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld drones, robots, automatisering en kunstmatige intelligentie. Verder is het merkwaardig waarom het college extra budget vraagt voor

een lobby voor DocksNLD, terwijl de portefeuillehouder meermaals heeft gezegd dat DocksNLD een van de meest gewilde plekken is in Nederland en bedrijven in de rij staan voor een kavel.

Recent is in de Tweede Kamer een plan gepresenteerd om te werken aan kringlooplandbouw, it als onderdeel van een complete circulaire economie waar we naar streven. Voor realistische alternatieven en regionale landbouw moet wat D66 betreft in Montferland ruimte zijn.

Vragen aan het college

- Het college geeft aan dat DocksNLD een van de meest gewilde plekken van Nederland is. Wat wil de portefeuillehouder bereiken met het extra budget voor een lobby?
- Welke stappen neemt het college om technologische innovatie in Montferland op het gebied van bijvoorbeeld drones, robots, automatisering, kunstmatige intelligentie e.d. te bevorderen?
- Ziet het college mogelijkheden om bij te dragen aan kringlooplandbouw en daarmee bij te dragen aan een circulaire economie?
- Wat is de beoogde doelstelling met de reservering voor 75 jaar vrijheid?
- De toeristische sector bestaat uit veel losse stichtingen e.d.. Wat doet het college eraan om hier meer harmonie in aan te brengen?
- Op welke manier zet het college zich in voor een voorspoedige realisatie van beide klompenpaden?
- Kan de wethouder de toezegging doen dat er bij de upgradering van de MTB-route sprake is van een evenredige verdeling inzake financiering?

5. GEZONDHEID EN BEVORDERING GEZONDE LEEFSTIJL

De tevredenheid van speelplaatsen is erg laag. We lezen dat bestaande traditionele speellocaties zullen verdwijnen, tegelijkertijd zien we een ambitie voor een groter aanbod van speelvoorzieningen. De behoefte richt zich meer op groene speelplaatsen en natuurlijk spelen zelf, dat juichen we toe. Scholen hebben ook speelpleinen en een buitenruimte. D66 ziet nog een onbenutte kans voor het vergroenen van schoolpleinen en zal hiertoe een motie indienen.

D66 is blij te lezen dat het college wil investeren in goede accommodaties, maar vooral in het stimuleren van samenwerking tussen verenigingen en ook in cross-overs (dus de samenwerking van verschillende sportverenigingen en verschillende sporten bij een accommodatie of sportcomplex). Daar liggen kansen en dit zorgt voor sterke en toekomstgerichte accommodaties.

Vraag aan het college

- Op welke wijze wil het college het aanbod van speellocaties beter laten aansluiten bij de doelgroep en welke visie heeft de gemeente waar deze voorzieningen gerealiseerd moeten worden?

6. JEUGD, ONDERWIJS EN CULTUUR

D66 wil jongeren voorbereiden op toekomstige (baan)mogelijkheden over de grens. Daarom wil D66 Duits stimuleren als taal op basisscholen. Ook in het coalitieprogramma is als actiepunten opgenomen dat Duits zal worden aangeboden op basisscholen. In de begroting en in de meerjarenbegroting is hiervoor geen budget opgenomen. Desondanks hoopt D66 dat het college voornemens is spoedig invulling te geven aan Duits in de klas.

De samenvoeging van de drie verouderde schoolgebouwen tot een nieuwe brede school in 's-Heerenberg kunnen we toejuichen. Bij de locatie van het nieuwe schoolgebouw vinden we het van belang dat ook de bereikbaarheid voor de kinderen uit de omliggende dorpen Stokkum en Lengel

goed worden meegenomen. Ook vinden we het van belang dat er bij het opstellen van een Programma van Eisen voor het nieuwe gebouw rekening wordt gehouden met het aspect duurzaamheid (energieneutraal/ toepassing materialen/ circulair bouwen) en de inrichting van het schoolterrein.

D66 was de initiatiefnemer van de motie jongeren in 2017. We zijn blij dat dit is opgepakt door het college, maar we zien ook de worsteling om de doelgroep te betrekken bij de problematiek. Ondanks een flitsende start met twee bijeenkomsten met jongeren is er nog onvoldoende beeld over wat jongeren bezighoudt en hoe de gemeente daar beter op in kan spelen.

D66 ziet een kans in het gezamenlijk optrekken met de regio om de Jeugdzorg (voortkomend uit de jeugdwet) te optimaliseren. Dit vraagt om een proactieve houding en om goede gezamenlijke afspraken met omliggende gemeentes en met de zorgaanbieders. Net als voor de andere onderdelen van het Sociaal Domein pleit D66 voor een uitvoering waarbij de inkomsten en uitgaven in balans zijn. Dit betekent dat de uitgaven die gedaan worden door de gemeente overeenkomen met de middelen die daarvoor beschikbaar worden gesteld vanuit het Rijk.

Vragen aan het college

- Wat is het tijdsplan voor het bepalen van de locatie van de nieuwe brede school in 's-Heerenberg?
- Is het college bereid het aspect duurzaamheid prominent mee te nemen in het opstellen van een Programma van Eisen voor het schoolgebouw en schoolterrein van de nieuwe brede school in 's-Heerenberg?
- Kan de wethouder de toezegging doen om binnen een half jaar actief in gesprek te gaan met de onderwijsinstellingen over het aanbieden van Duits op basisscholen en met een uitvoeringsplan te komen, zodat we in de kadernota 2020 hiervoor ook budget voor kunnen reserveren?
- Kan de wethouder de toezegging doen al actief te gaan werven voor een pool van vrijwilligers die Duits kunnen aanbieden aan kinderen?

7. MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING EN VEILIGHEID

Goede zorg is uitermate belangrijk. Echter, dit betekent niet dat we dit kunnen doen zonder financiële kaders. Om goede maatschappelijke ondersteuning en zorg ook op de lange termijn aan te kunnen bieden, moet er ook op de kosten gelet worden. Uitgangspunt in deze begroting en de meerjarenbegroting is een budgetneutrale uitvoering van het Sociale Domein. We zien daarbij ook veel onzekerheden ontstaan in welke middelen we daarvoor vanuit het Rijk krijgen, terwijl we wel vast zitten aan de uitgaven. Dat maakt de noodzaak tot het maken keuzes evident voor ons.

Er moet flink bezuinigd worden vanaf 2020, dat zien we dan ook als noodzakelijke opgave. En bij het maken van keuzes moeten we geen heilige huisjes uit de weg gaan en een fundamentele discussie met elkaar voeren over wat we nu wel en niet belangrijk vinden. Daarbij moeten we ook kijken wat de eigen kracht van mensen is en investeren in het opbouwen van een sociale omgeving, zodat daarbinnen de zorgvraag (deels) opgevangen kan worden. Een goed functionerend Sociaal Team die per individu of gezin kan inschatten wat de noodzakelijke ondersteuning is, speelt daarbij de centrale rol.

We lezen een *zero tolerance* op het gebied van productie, logistiek en handel in hard- en softdrugs. Het college kiest hier voor een harde aanpak. Wij begrijpen de keuze om hard op te treden tegen de productie- en logistiek van zowel hard- en softdrugs, maar we kunnen ons een softere aanpak voorstellen voor de handel en het gebruik van softdrugs. Het verbouwen van maximaal vijf hennepplanten voor eigen gebruik zien wij niet als een probleem en past bij het gedoogbeleid van de

Rijksoverheid. In de gegeven kentallen lezen wij nergens terug dat de verkoop en het gebruik van softdrugs tot overlast leidt.

Vraag aan het college

- Hoe kijkt het college aan tegen het gebruik van softdrugs en het reguleren van de verkoop?

8. WERK EN INKOMEN

D66 vindt het belangrijk dat nieuwkomers zich thuis voelen in de gemeente Montferland. Dat gaat niet vanzelf. De acties in de programmabegroting zijn vooral gericht op de nieuwkomers zelf en vooral op het aan het werk helpen van deze nieuwkomers, maar wij zien geen stimulans dat onze huidige inwoners een rol kunnen spelen in de integratie. Daarnaast ziet D66 ook geen acties om onze inwoners positief en proactief voor te bereiden op de komst van (meer) nieuwkomers. Nu worden ze als aparte groep benaderd, terwijl wij ze willen benaderen als nieuwe inwoners van onze gemeente, ongeacht achtergrond of land van herkomst. De gemeente Montferland staat bekend om haar hechte verenigingsleven. Het zou de integratie kunnen bevorderen als we nieuwkomers sneller kunnen betrekken bij het verenigingsleven. En wat voor nieuwkomers geldt, geldt ook voor nieuwe inwoners in onze gemeente die uit andere delen van Nederland komen.

Vragen aan het college

- Op welke wijze worden nieuwkomers voorbereid op de cultuur en het uitgebreide verenigingsleven binnen onze gemeente?
- Welke acties onderneemt de gemeente om haar inwoners voor te bereiden op de komst van (meer) nieuwkomers en te betrekken bij de integratie?
- Welke acties worden ondernomen om nieuwe inwoners van de gemeente Montferland een warm welkom te geven?

Tot slot

Reserves

De financiële reserves van de gemeente Montferland baart ons zorgen. De volgende tabel geeft dit weer:

Stand reserves	01-01-2014	01-01-2015	01-01-2016	01-01-2017	01-01-2018	Verwachting 01-01-2019*	Verwachting resultaat 2019
Algemene reserves	€ 10.104	€ 4.914	€2.020	€2.941	€5.155	€5.603	-€836
Reserve verkoop aandelen NUON	€ 21.769	€ 20.271	€16.311	€ 15.837	€ 15.837	€15.037	
Totaal	€31.873	€25.186	€18.331	€18.778	€20.992	€ 20.640	

Bedragen x € 1000
 *Nog onzeker

De afgelopen 5 jaar hebben we totaal 5 miljoen ingeteerd op de algemene reserves en met de verwachte negatieve uitkomst van 2019 bijna 5,5 miljoen. Ook de NUON reserves zijn gedaald met meer dan 6 miljoen! Als we in dit tempo doorgaan, dan is de bodem snel in zicht!

Verder zijn er onzekere factoren die van invloed kunnen zijn op de meerjarenbegroting. De uitgaven in het Sociale Domein in relatie tot de inkomsten vanuit het Rijk blijft een onzekere factor. Verder kan het college kan op dit moment geen inschatting maken voor de kosten die gemaakt moeten worden in het kader van het Interbestuurlijk Programma (IBP) en daarvoor zijn er geen reserveringen opgenomen in

de meerjarenbegroting. De begrotingsuitkomsten voor 2020, 2021 en 2022 zijn dan ook hoogst onzeker, waarmee het gevaar van structureel interen op reserves blijft bestaan!

Vragen aan het college

- Ziet het college nog een kans om met een sluitende begroting te komen voor 2019, zonder een greep uit de reserves te moeten doen, door kritisch te kijken naar de uitgaven en investeringen die gepland staan voor 2019 en met een voorstel te komen aan de raad?
- Kan het college de toezegging doen dat indien financiële meevallers zich voordoen met voorstellen te komen waarbij meevallers ten goede komen aan de reserves?

